

OILADA IJTIMOIIY NIZOLARNI BARTARAF ETISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Rasulov Abdullo

Osiyo Xalqaro Universiteti
Pedagogika va Psixologiya yo'nalishi
MM-5 pp-23 guruh magistri

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-yanvar 2024 yil
Ma'qullandi: 23-yanvar 2024 yil
Nashr qilindi: 25-yanvar 2024 yil

KEY WORDS

oila, nikoh, ajralishlar, oliadagi muhit, farzandlar, muzokaralar, yechimlar

ABSTRACT

Oila birligi har qanday sog'lom jamiyatning poydevorida yotadi. Oila ichida ijtimoiy nizolar oila a'zolarining turli qarashlari, ustuvorliklari va ehtiyojlari tufayli yuzaga kelishi mumkin. Bunday nizolar hal qilinmagan holda, munosabatlarga putur etkazishi va oilaviy birdamlikka putur etkazishi mumkin. Shu sababli, oilalar ijtimoiy nizolarni bartaraf etish uchun konstruktiv yondashuvlarni ishlab chiqishlari juda muhimdir. Ushbu maqolada oilalarga nizolarni tinch yo'l bilan oldini olish va hal qilishda yordam beradigan ijtimoiy fan tadqiqotlariga asoslangan bir nechta pedagogik tamoyillar bayon etilgan.

Oilaviy nizolarning asosiy sabablaridan biri bu a'zolar o'rtasida ochiq muloqotning yetishmasligi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, his-tuyg'ular, ehtiyojlar va istiqbollarni almashish uchun aniq usullarni yaratish potentsial keskinliklarni tarqatishga yordam beradi. Oilalar faol tinglashni mashq qilishlari kerak, ayblovlar emas, balki shaxsiy tajribalarni tasvirlash bayonotlaridan foydalanish va birinchi navbatda bir-birlarini tushunishga intilishlari kerak.

Muloqotdan tashqari, oila a'zolari orasida hamdardlik va hurmatni rivojlantirish birinchi o'rinda turadi. Mojarodagi odamlar ko'pincha sustkashliklarni sezadilar yoki o'z pozitsiyalarini boshqalardan ustun qo'yadilar. Oilalar har bir insonning tajribasi, e'tiqodi va ehtiyojlariga teng darajada to'g'ri munosabatda bo'lishlari kerak.

Umumiy til topish va boshqalarning insoniyligini tan olish, hatto kelishuv darhol topilmasa ham, kalit hisoblanadi. Hatto nizolar paytida ham g'amxo'rlik, hurmat va mehribonlik ko'rsatish keskinlikni yo'qotishga va munosabatlarni saqlashga yordam beradi.

Oila tug'ilish, nikoh yoki asrab olish bilan chambarchas bog'liq bo'lgan odamlar guruhini anglatadi. Bu birgalikda yashaydigan va bitta uy xo'jaligi sifatida ishlaydigan, odatda ota-onalar va ularning farzandlaridan iborat odamlar guruhi. Biroq, 21-asrdagi oila yana bir o'lchovni olmoqda. Schaeffer Edinyang, oilani nikoh (yoki boshqa kelishilgan munosabatlar) yoki farzand asrab olish bilan bog'liq bo'lgan, ko'payish va jamiyat a'zolariga g'amxo'rlik qilish uchun asosiy javobgarlikni o'z zimmasiga olgan odamlar to'plami deb ta'riflagan.

Garchi idrok etish va qabul qilish ko'pincha haqiqatdan orqada qolsada, oilaning yangi ta'rifi (hali umume'tirof etilmagan bo'lsa ham) paydo bo'layotgani haqida dalillar mavjud.

Oilaning ushbu yangi ta'rifi bugungi kunda jamiyatdagi oilaviy nizolarning manbai bo'lib tuyuladi.

Oila turli xil muhitdan ikki xil shaxsdan iborat. Shuning uchun, oxir-oqibat ziddiyatsiz boshqa odamlar bilan muloqot qilish mumkin emas. O'sish, agar yaxshi ko'rib chiqilsa, mojaro doirasida sodir bo'ladi. O'zgarish va u olib keladigan nizolar normal va inson o'sishi va rivojlanishi uchun zarurdir. Asosiy maqsad oila a'zolari mojaroni kuchaytirmasligi va begonalashtirmasligi va uzoq munosabatlarga olib kelmasligi uchun uni qanday boshqarishni o'rganishlari kerak.

Ko'pgina oilalarda oilaviy nizolarning sababi ushbu erkak hukmronligidan kelib chiqishi mumkin. Edinyang beparvolik sanab, jinsiy, psixologik, ijtimoiy, xulq, iqtisodiy, sog'lik, oila mojaro sabablari orasida bolalar-sabab muammo deb hisoblaydi. Oilaviy mojarolar bo'yicha olib borilgan ko'plab tadqiqotlar oiladagi nizolarga nikohdan tashqari ishlar, moliyaviy qiyinchiliklar, yomon muloqot va bepushtlik, nogironlik yoki qarama-qarshi tarbiya uslublari kabi bolalar bilan bog'liq qiyinchiliklarni o'z ichiga olishi mumkin bo'lgan turli xil muammolarni aniqladi.

Xiyonat oiladagi eng jiddiy nizolarni keltirib chiqaradi va ajralishga olib kelishi mumkin. Shuningdek, hissiy qo'llab-quvvatlash, yaqinlik, hurmatning yetishmasligi xiyonatning keng tarqalgan sabablari hisoblanadi. Turmush o'rtog'ining xiyonat qilganini bilgan sherik odatda xiyonat qiladi, g'azablanadi va hatto xijolat tortadi. Aldash odatda chuqur og'riq va ishonchsizlikka olib keladi. Nikohdan tashqari ishlar oilada bolalarga ta'sir qilishi mumkin.

Moliyaviy muammolar oilaviy nizolarning asosiy sabablaridan biri bo'lib, hatto ajralishga olib kelishi mumkin. Er-xotin qarzdor bo'lgan pul miqdori bilan o'zlarini bezovta qilishi mumkin, bu ularning sarf-xarajatlariga ta'sir qiladi. Bir muncha vaqt, yer va xotin pulni qanday, qaerda yoki qachon sarflash kerakligi to'g'risida kelishmovchiliklar yuzaga keladi. Ba'zi xotinlar bugungi kunda aksariyat oilalarda nonning asosiy manbai bo'lib tuyuladi va bu oilada erlar tahdidni his qilganda nizolarni keltirib chiqaradi. Agar ota-ona ishsiz bo'lib qolsa, bu stress va mojaroning o'ziga xos shaklini keltirib chiqaradi, chunki moliyaviy mablag' kamayadi.

Mojarolar muqarrar bo'lsada, barcha oilalar ularni hal qilishning konstruktiv usullarini o'rganmagan. Pedagogik jihatdan, ota-onalar bevosita bolalarga erta yoshdan boshlab nizolarni hal qilish ko'nikmalarini o'rgatishlari kerak. Bunga murosaga kelish, muammolarni hal qilish, burilish va g'alaba qozonish emas, balki g'alaba qozonish yondashuvlari kiradi. Bolalar ushbu ko'nikmalarni mashq qilish uchun mojaro stsenariylarini rol o'ynashlari mumkin.

Mojarolar yuzaga kelganda, oilalar bolalar uchun muammolarni qanday qilib hurmat bilan hal qilishni va o'zaro ma'qul yechimlarni topishni modellashtirishlari kerak. Vaqt o'tishi bilan amaliyot va ota-onalarning rahbarligi bilan nizolarni konstruktiv hal qilish oilaviy qadriyatga aylanishi mumkin.

Fikrning qat'iyligi va murosaga kela olmaslik nizolarni tinch yo'l bilan hal qilishda muhim to'siqlardir. Oilalar bir-birlariga moslashuvchanlikni rag'batlantirishlari kerak. Hech kimning xohish-istaklari har doim ustun bo'lmasligi kerak va hech qanday pozitsiyani muhokama qilinmaydigan deb hisoblamaslik kerak. Muqobil yechimlar ko'rib chiqish yoki hurmat etilishning belgilar bordir. O'zgarishlarga moslasha oladigan va munosabatlarni to'g'ri

bo'lishdan ustun qo'yadigan oilalar zararli ta'sirga ega bo'lgan kamroq nizolarni boshdan kechirishadi.

Muloqot har qanday mojaroni hal qilishning kalitidir. Birinchi marta kelishmovchilik yuzaga kelganda, oila a'zolari bu masalani ochiq va xotirjam muhokama qilishga harakat qilishlari kerak. Ular javobni shakllantirishdan ko'ra, bir-birlarining istiqbollarini tushunish uchun tinglashlari kerak. Ikkala tomon ham mazmunli dialog paydo bo'lishi uchun o'zlarini eshitishlari kerak. Keskin daqiqalarda hissiyotlar ko'tarilishi tabiiy, shuning uchun mojaroni hal qilishdan oldin o'zini bosib olish uchun vaqt ajratish kerak bo'lishi mumkin. Jahldan tushgandan so'ng, aniq fikrlar bilan qayta ko'rib chiqish yanada samarali muhokamaga olib keladi.

Oilaviy nizodagi barcha tomonlar umumiy til topishga va yon berishga tayyor bo'lishi kerak. Bir tomon o'z yo'lini talab qiladigan "hamma yoki hech narsa" yondashuvi, ehtimol, yanada norozilik va tanglik taraqqiyotini keltirib chiqaradi. Argumentning har ikki tomonidan berish va olishni o'z ichiga oladi.

Uchinchi tomon vositachiligini izlash qo'shimcha ravishda to'g'ridan-to'g'ri aloqa buzilganda oilaviy nizolarni hal qilishga yordam beradi. Xolis oila a'zosi yoki maslahatchisini jalb qilish har bir tomonga o'z shikoyatlarini boshqasiga hujum qilmasdan yetkazishga imkon beradi. Mediator tomonlarni olishdan ko'ra, yordamchi sifatida ishlaydi.

Ularning roli kelishmovchiliklarni keltirib chiqaradigan asosiy muammolarni aniqlashga yordam berish, tushunmovchiliklarni aniqlashtirish va oilani o'zaro ma'qul qarorlar tomon yo'naltirishdir. Maslahatchining tashqi istiqboli ko'pincha shaxsiy investitsiyalar tufayli mojaro yetishmasligi doirasida tushuncha partiyalarini ta'minlaydi. Ularning ishtiroki to'xtab qolgan munozaralarni qayta boshlashi va yutuqlarga olib kelishi mumkin.

Kechirim so'rash oilaviy mojaro tugaganidan keyin ham muhim rol o'ynaydi. Agar kelishmovchilik bir nechta sabablardan kelib chiqqan bo'lsa va ikkala tomon ham xatolarga yo'l qo'yilgan bo'lsa ham, vaziyatni keskinlashtirishda o'z roli uchun pushaymon bo'lish muhimdir. Bu yagona aybni qo'ymasdan aybni tan oladi. Kechirim so'rashni qabul qilish va buning evaziga g'azabdan voz kechish mojaroni oldinga olib borishdan ko'ra ortda qoldirishga imkon beradi. Kechirim bilan, oila a'zolari yana bir bor birlashgan oila sifatida harakat qilganda, buzilgan munosabatlar tiklana boshlaydi.

Xulosa

Samarali muloqot, o'zaro tushunish, nizolarni hal qilish ko'nikmalarini yoshligidan o'rgatish va moslashuvchanlikni rivojlantirishning pedagogik tamoyillarini o'zida mujassam etgan holda, oilalar ko'plab ijtimoiy nizolarni bartaraf etish va uyg'unlikni saqlash uchun ajoyib imkoniyatga ega. Ochiq fikrlilik, hamdardlik va kelishmovchiliklar paytida ham bir-biriga g'amxo'rlik qilish bilan oilalar kelishmovchiliksiz rozi bo'lishlari mumkin. Bu sog'lom munosabatlarning asosini yaratadi, bolalarga ijobiy o'rnak ko'rsatadi va oila birligini yaxlit jamiyatning asosiy qurilish bloki sifatida mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Endryu, G. M. (2007). Siz nikoh yoki hokimiyat uchun kurashdamisiz? Olingan: <http://www.dailymail.co.uk/home/you/article-483188/Are-marriage-power-struggle.html> 04/08/2015
2. Brill, A. (2013). Mojarolar, bahs-munozaralar va orqa suhbatlar bilan kurashish uchun 15 ta

- ijobiy strategiya. 2015-yil 31-iyulda <http://www.positiveparentingconnection.net/15-positive-strategies-for-dealing-with-conflicts-arguments-back-talk/> saytidan olindi.
3. Mojarolarni hal qilish qobiliyatlari: munosabatlardagi nizolarni tushunish. Olingan: <http://www.helpguide.org/articles/relationships/conflict-resolution-skills.htm>
4. Cherry, K. (2015). Hissiyotlar nazariyalari. Olingan: psychology.about.com/od/psychologytopics/a/theories-of-emotion.htm
5. Dykeman, B. F. (2003). Oiladagi nizolarni hal qilishning bolalarning sinfdagi xatti-harakatlariga ta'siri. Ta'lim psixologiyasi jurnali, 30(1), 41.

